

De ontmoeting van Jakob en Rachel bij de bron

Jan Tegnagel (1584-1635)

Museum Het Rembrandthuis
Amsterdam

1615. Olieverf op doek, 85,7 x 126,3 cm.

Gesigeneerd en gedateerd: *J Tegnagel fecit / Ao 1615*

Herkomst: Richard L. Feigen, New York, aangekocht via Jack Kilgore, New York (2005).

Dankzij financiële steun van de Vereniging Rembrandt heeft Museum Het Rembrandthuis een belangrijk schilderij verworven van de Amsterdamse schilder Jan Tegnagel. Tegnagel was een van de zogenaamde 'Pre-Rembrandtisten', een wat ongelukkige term waarmee de historieschilders worden aangeduid die in Amsterdam werkzaam waren voordat Rembrandt (1606-1669) zich in 1631 definitief in de stad vestigde. De bekendste van hen, ook al in zijn eigen tijd, was de schilder Pieter Lastman (1583-1633), die duidelijk een spilfunctie in deze groep vervulde.

Rembrandt ging omstreeks 1624 een half jaar bij Lastman in de leer om te worden opgeleid tot historieschilder. Gedurende deze leertijd moet hij ook in contact zijn gekomen met de schilders uit de groep rond Lastman, onder wie Jan Pynas (ca. 1583-1631), diens jongere broer Jacob Pynas (ca. 1585-1660) en hun beider zwager Jan Tegnagel. Het werk van Tegnagel en de andere 'Pre-Rembrandtisten' heeft een sleutelrol gespeeld in de ontwikkeling van het Amsterdamse historiestuk in de eerste decennia van de 17de eeuw.

TENAGEL

Jan Tegnagel werd in 1584 geboren als telg van een gegoede Amsterdamse koopmansfamilie. Over zijn

leertijd is niets bekend. Mogelijk ging hij in de leer bij de tegenwoordig vergeten, maar in zijn tijd gevierde Amsterdamse schilder Frans Badens (1571-1618). Na een verblijf in Rome in 1608 vestigde Tegnagel zich als zelfstandig schilder in Amsterdam. Hij trouwde er in 1611 met Meynsje Simonsdr. Pynas, een zuster van Jan en Jacob Pynas. Samen kregen zij drie kinderen, van wie een zoon, Mattheus Gansneb Tegnagel, naam zou maken als dichter. In 1612 werd Tegnagel sergeant bij de Handboogschutterij. Een jaar later schilderde hij voor de Handboogdoelen een schuttersmaaltijd, nu in het Rijksmuseum, waarop hij ook zichzelf portretteerde.

Tegnagels vooraanstaande positie in het Amsterdamse kunstleven blijkt onder meer uit zijn verkiezing tot deken van het Sint-Lucasgilde in 1616. In 1618 wordt hij door de Amsterdamse toneelschrijver Theodore Rodenburgh genoemd als een van de eminente schilders van de stad. Tegnagel bekleedde een aantal belangrijke openbare functies. In 1619 werd hij benoemd tot provoost, dat wil zeggen militair opzichter van de stad Amsterdam, en in 1625 tot substituut-schout, plaatsvervangend hoofd van politie en justitie. Zijn laatst bekende schilderij dateert uit 1624, zodat mag worden aangenomen dat hij na zijn aanstelling tot substituut-schout het penseel aan de wilgen heeft gehangen. Deze goedbetaalde functie maakte van hem een welvarend man: in 1629 kocht hij een groot pand aan de Herengracht en zijn bezit werd in 1631 geschat op 6.000 gulden. Jan Tegnagel is in 1635 begraven in de Nieuwe Kerk in Amsterdam.

SCHAARS

Werk van Tegnagel is uiterst schaars en komt slechts bij hoge uitzondering op de markt. Zijn oeuvre omvat dan ook niet meer dan zo'n 20 schilderijen, waarvan er enkele alleen van afbeeldingen bekend zijn. Het door het Rembrandthuis verworven doek is een van de meest monumentale werken die van Tegnagel bewaard zijn gebleven. Het gesigeneerde en 1615 g edateerde schilderij heeft een Oudtestamentische voorstelling: de ontmoeting van Jakob en Rachel bij de bron. In Genesis 29 wordt verhaald hoe Jakob, op weg naar zijn oom Laban in de stad Haran in Mesopotamië, aankwam bij een bron die door de herders uit de omgeving als drenkplaats werd gebruikt. Een van hen was Rachel, de dochter van Laban, die hierheen was gekomen met een kudde schapen. Jakob hielp haar de grote steen weg te rollen

Maaltijd van zeventien
schutters van de
Handboogdoelen
onder kapitein Geurt
van Beuningen
Jan Tegnagel
1613. Olieverf op doek,
155 x 264 cm.

RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM
Jan Tegnagel beeldde
zichzelf af in de onderste
rij, tweede van rechts.

waarmee de bron was afgesloten. Zij raakten verliefd en zouden kort na deze ontmoeting trouwen. In het schilderij is de liefdevolle begroeting van neef en nicht verbeeld. De beide figuren – waarvan vooral de kleding van Rachel opvalt door de prachtige oriëntaalse motieven – omhelzen elkaar in een fraai mediterraan landschap met ‘antieke’ architectuur op de achtergrond, omgeven door zeer naturalistisch weergegeven schapen en geiten.

Tengenels historiestukken zijn slechts zeer beperkt in openbare Nederlandse verzamelingen vertegenwoordigd. Vóór de aankoop van *De ontmoeting van Jakob en Rachel bij de bron* uit 1615 had het Rembrandthuis al een drietal schilderijen van Tengenel in bruikleen: *De wedloop van Hippomenes en Atalante* uit 1610 (collectie Amsterdams Historisch Museum), *Vertumnus en Pomona* uit 1617 (collectie Rijksmuseum) en *Rebekka en Eliëzer bij de put* van omstreeks 1612 (particuliere collectie). Dit laatste

schilderij is pas recent aan Tengenel toegeschreven, nadat het eerder op naam van Jan Pynas had gestaan. Het Rembrandthuis is het enige museum ter wereld waar een groot aantal werken van Lastman en andere ‘Pre-Rembrandtisten’ permanent te zien is. Het aangekochte schilderij heeft in het Rembrandthuis dan ook zijn ideale, ‘natuurlijke’ verblijfplaats gevonden ♦

Bob van den Boogert

Conservator Museum Het Rembrandthuis